

Opinnäytetyö

Ohjaajan työnkuva lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa

Emilia Laurén

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(04/2021)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen Ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Emilia Laurén
Opinnäytetyön nimi: Ohjaajan työnkuva lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa
Sivumäärä: 34 ja 2 liitesivua
Työn ohjaaja: Jenny Honka
Työn tilaaja: Turun NMKY-TASKU

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa työskentelevän ohjaajan työnkuvaa. Tavoitteena oli saada selkeä käsitys ohjaajan työnkuvasta ja vastuusta.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Turun NMKY-TASKU. TASKU tarjoaa kodin ja tukiperheen noin kuudelletoista nuorelle Turun, Raision ja Salon keskustoissa. Asunnot sijaitsevat tavallisissa kerrostaloissa. Toiminnassa ja asumisessa voidaankin tehokkaasti hyödyntää normaalille vuokra-asumiselle ominaisia puitteita. Peruskäsitteitä toiminnassa ovat koti, arki ja arjen suuntaaminen. Toiminta on luonteeltaan käytännönläheistä ja perustuu luotettavan ja kestävän suhteen muodostumiseen nuoren ja tukiperheen välille.

TASKU muodostaa tuetun asumisen yhteisön nuoren, tukiperheen, talojohtajan ja ohjaajan välille, jossa nuoren kanssa keskitytään elämänhallinnan kysymyksiin ja itsenäisemmän arjesta selviytymisen harjoitteluun.

Kehittämistyön aineistokeruun menetelminä käytettiin laadullisia kehittämistyön menetelmiä. Menetelmät olivat havainnointi ja teemahaastattelut. Ohjaajan työnkuva oli uusi organisaatiossa ja aloitin itse rakentamaan työnkuvaani vastaten organisaation tarpeisiin. Haastatteluita on pidetty loppukesästä Turun ja Raision talojohtajille.

Tuloksista käy ilmi, että ohjaajalle on löytynyt moninainen tarve organisaatiossa. Ohjaajan työnkuva alkoi rakentua työn alkaessa ja kehittyi työn edetessä. Ohjaajan työnkuva on koostunut erinäisistä juoksevista asioista sekä käytännönläheisistä tehtävistä nuorten, talojohtajien ja tukiperheiden kanssa. Lisäksi ohjaajan työnkuvaan on tullut kehittämäni ryhmätoiminnat, esimerkiksi iltapalaukset nuorten kanssa talokohtaisesti.

Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että ohjaajan myötä pystytään paremmin vastaamaan nuorten tarpeisiin. Ohjaaja pystyy avustamaan nuoria asumisen ja elämänhallinnan perusasioissa sekä olemaan tiiviinä työparina talojohtajille ja tukiperheille.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi ohjaajan työtehtävälista, jota voidaan hyödyntää tarvittaessa ohjaajan työn perehdyttämisessä. Ohjaajan työtehtävälistaan on tiivistetty pieni osa ohjaajan työtehtävistä. Ohjaajan työssä jokainen päivä on erilainen, mutta listassa ilmenee selkeä pohja työnkuvalle.

Avainsanat: lastensuojelu, avohuolto, jälkihuolto, tukiasuminen, itsenäistyvä nuori

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Emilia Laurén
Title: Instructor's job description in open welfare and aftercare shelter homes
Number of pages: 34 ja 2 liitesivua
Supervisor(s): Senior Lecturer Jenny Honka
Subscriber(s): Turun NMKY-TASKU

The purpose of this thesis was to map the job description of an instructor working in open welfare and aftercare shelter homes for child protection. The aim was to get a clear idea of the instructor's job field and responsibilities.

The client of the thesis was Turku YMCA TASKU. TASKU offers a home and support family for about sixteen young people in the centers of Turku, Raisio and Salo. The apartments are located in standard apartment buildings. In supported housing, the framework typical of rental housing can be effectively utilized. The basic concepts in support activity are home, routine and directing everyday life. The activities are practical in nature and are based on the formation of a reliable and lasting relationship between the young person and the support family.

TASKU forms a supported living community between the young person, the support family, the house manager and the instructor, where the young person focuses on life management issues and the practice of coping more independently with everyday life.

Qualitative development methods were used as development data collection methods. The methods were observation and thematic interviews. The director's job description was completely new in the organization and I started building my job description myself to meet the needs of the organization. Interviews have been held in late summer with the house managers of Turku and Raisio.

The results show that a diverse need for a mentor has been found in the organization. The image of the instructor's work began to build as the work started and developed as the work progressed. The instructor's job description has consisted of handling various current issues as well as practical tasks with young people, house managers and support families. In addition, the group work I have developed, such as evening snacks with young people on a house-by-house basis, has come to the director's job description.

Based on the collected data, it can be stated that the instructor is now better able to meet the needs of young people. The instructor is able to assist young people with the basics of housing and life management, and can work in close relations with the house managers and support families.

The output of the thesis arose from the instructor's work tasks, which can be utilized in introducing the instructor's work if necessary. A small part of the instructor's work tasks is summarized in the instructor's to-do list. Every day is different in an instructor's job, but the list shows a clear base for the job description.

Keywords: child welfare, open welfare, aftercare, supported housing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE.....	7
2.1 Turun NMKY-TASKU	7
2.2 Opinnäytetyön tarve ja tavoite	8
3 TUTKIMUKSEN TIETOPERUSTA.....	11
3.1 Lastensuojelu.....	11
3.1. Lastensuojelun jälkihuolto.....	13
3.3 Tukiasuminen	14
3.4 Itsenäistyvien nuorten ohjaaminen	16
4 LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT	20
4.1 Lähestymistapa	20
4.2 Havainnointi	21
4.3 Haastattelut.....	22
4.4 Analyysimenetelmät	23
5 TULOKSET JA ANALYSOINTI.....	25
5.1 Havaitut ilmiöt tukiasumisessa	25
5.2 Talajohtajien haastattelu tulokset.....	25
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	27
6 OHJAAJAN TYÖTEHTÄVÄLISTA	29
7 YHTEENVETO.....	31
LÄHTEET.....	33
LIITEET	35

1 JOHDANTO

Koronakriisi on lisännyt perheiden, lasten ja nuorten pahoinvointia. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja autetuksi. Suomessa ei ole koskaan aikaisemmin ollut yhtä paljon huostaanotettuja ja sijoitettuja lapsia kuin nyt – lähes 19 000. Kuntien pitää pystyä tarjoamaan perheille ja lapsille oikea-aikainen ja yksilöllinen tuki jo varhaisessa vaiheessa. Tällä voidaan ehkäistä lastensuojelun korjaavat toimenpiteet, kuten huostaanotto. Varhainen tuki tulee yhteiskunnalle halvemmaksi. (Pelastakaa Lapset ry 2021.)

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Turun NMKY-TASKU. Tilaajani tarjoaa tuettua asumista lastensuojelun avo- ja jälkihuollon nuorille. Toiminnan tarkoitus on antaa nuorelle valmiuksia parempaan arjesta selviytymiseen ja oman elämänhallintaan hänen yksilöllisistä lähtökohdistaan käsin. Elämänhallinnan ja asumisen harjoittelun tavoitteiden painopisteet ovat kasvun tukeminen nuoresta aikuiseksi, arjen perustaitojen harjoittelu (arki, asuminen, rutiinit), arjen suuntaaminen (koulutus, työelämä, harrastukset, tulevaisuus) sekä suhteen selkiytyminen itseensä, lähimmäisiin ja yhteiskuntaan. (YMCA Turku 2020.)

Suurin osa lastensuojelutyöstä toteutetaan avohuollon tukitoimina. Avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia ja perustuvat perheen kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Lastensuojelun keskusliitto 2021.) Yksi tällainen tukitoimi on juuri tukiasunnot.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa työskentelevän ohjaajan työnkuvaa. Aloitin työsuhteeni ohjaajana NMKY-TASKUssa kesäkuussa 2019.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

Miksi ohjaajaa tarvitaan tukiasunnoissa?

Mihin nuoret tarvitsevat ohjaajaa tukiasunnoissa?

Opinnäytetyöni lähestymistavat ovat toimintatutkimus sekä konstruktiiivinen tutkimus. Opinnäytetyössäni olen käyttänyt menetelminä teemahaastatteluja sekä havainnointi. Haastattelin Turun molempien talojen sekä Raision talon talojohtajia. Haastattelut olivat keskeinen osa opinnäytetyötäni. Havainnointia minun oli helppo hyödyntää jokaisessa hetkessä työpäivissäni.

Opinnäytetyön toisessa luvussa kerron laajemmin opinnäytetyöni tilaajasta sekä ohjaajan tarpeesta. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa avaan keskeisiä käsitteitä, jotka ovat lastensuojelu, lastensuojelun avo- ja jälkihuolto, tukiasuminen sekä itsenäistyvien nuorten ohjaaminen.

Neljännessä luvussa kerron opinnäytetyöni lähestymistavoista ja menetelmistä tarkemmin, jonka jälkeen viidennessä luvussa esittelen tutkimustulokset. Lopuksi esittelen opinnäytetyöstäni syntyvän tuotoksen ja yhteenvedon.

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni tilaajasta Turun NMKY-TASKUsta. Toisessa alaluvussa avaan opinnäytetyöni tarpeen ja tavoitteet.

2.1 Turun NMKY-TASKU

Nuorten miesten kristillinen yhdistys eli NMKY - YMCA on kansainvälinen – tätä nykyä maailman suurin ei-poliittinen nuorisoliike. Toiminta perustuu ns. ”kolmioperiaatteelle”, jossa fyysinen, henkinen ja hengellinen kasvu ovat kaikki yhtä tärkeitä tasapainoisen ihmisen kehitykselle. (YMCA Turku 2021.)

NMKY-Sosiaalipalvelut on tuottanut tukiasumista lastensuojelun avo- ja jälkihuollon asiakkaille jo vuodesta 1990. Yhtenä tärkeänä ja kehitystä ohjaavana arvona on pidetty asiakaslähtöisyyttä. Esiin on noussut tämän myötä tarve nuorten aikuisten tuetulle asumiselle, jossa tuki ja ohjaus olisi toteutettu ja kohdennettu heidän haasteisiinsa vastaavalla ja heille soveltuvalla tavalla. TASKU muodostaa tuetun asumisen yhteisön, jossa nuoren kanssa keskitytään elämänhallinnan kysymyksiin ja itsenäisemmän arjesta selviytymisen harjoitteluun. NMKY-TASKU tarjoaa kodin (yksiö/kaksio) ja tukiperheen yli kymmenelle nuorelle Turun, Raision, Salon keskustoissa. (YMCA Turku 2020.)

TASKUssa asumisen tarkoitus on parempi arjesta selviytyminen ja oman elämän hallinta. Asumisen ja elämänhallinnan harjoittelu TASKUssa, yhdessä oman tukiperhetyöntekijän kanssa, on elämän perustaitojen harjoittelua mahdollisimman aidossa ympäristössä. Asuminen voi olla myös luonteeltaan enemmän arvioivaa, jolloin hyvin käytännönläheisesti voidaan kartoittaa, mitä omassa asunnossa itsenäisen elämän toteutuminen edellyttää, mitkä ovat haasteet ja millaisia mahdollisia tukipalveluita tarvitaan. (YMCA Turku 2020.)

Tukiasunnoilla sekä nuoret että heitä tukiperhetyöntekijöinä ohjaavat sosiaali-, kasvatusta- ja/tai terveysalan ammattilaiset asuvat kaikki samassa portaassa, omissa asunnoissaan. Jokaisessa talossa on oma, toimintaa johtava talojohtaja. Tiimiin kuuluu myös oma nuorisopsykiatrinen erikoislääkäri. (YMCA Turku 2020.)

2.2 Opinnäytetyön tarve ja tavoite

Aloitin työsuhteeni NMKY:lla kesäkuussa 2019. Työnantajallani oli ajan mittaan ja toiminnan kehittyessä kertynyt tarvetta ohjaajalle. Tukiasunnoilla on vuosia sitten työskennellyt ohjaaja. Toiminta on kehittynyt paljon ja tukea tarvitsevia nuoria on enemmän. Ohjaajan tarkoitus ja työtehtävät ovat olleet täysin erilaiset. Aikaisemmin toimintaa ovat pyörittäneet ainoastaan toiminnanjohtaja ja ohjaaja. Toiminnan kasvaessa ja kehittyessä jokaiseen taloon on tullut oma talojohtaja. Nuorien määrä on kasvanut edelleen vuosien mittaan, joten resurssien tarve on sitä myötä kasvanut. Toiminta on ottanut myös viime vuosina ison kasvuharppauksen, joten vielä on tarvittu lisäresurssia talojohtajien työpariksi.

Selkeää työnkuvaa ei ohjaajalle ollut, joten pääsin rakentamaan työnkuvaani itse. Tukiasunnot koostuvat neljästä eri talosta, joista kolmen talon nuoret kuuluvat ohjaajan työkenttään (Turku1, Turku2 ja Raisio).

Talojohtajilla ja esimiehellä on ollut käytäntönä pitää viikoittain viikkopalaveri. Viikkopalavereissa on käynyt ilmi, että työyhteisöön kaivataan lisäresurssia. Talojohtajilla on vastuu koko yksikön kokonaisuudesta. Heidän vastuullaan ovat nuoret ja tukiperheet sekä monet niihin liittyvät asiat mm. erilaiset verkostot ja asioiden raportointi/dokumentointi.

Raision ja Turun kahdessa talossa on yhteensä 47 nuorta. Jokaisessa talossa on paljon tarvitsevia nuoria. Talojohtajat ovat huomanneet ajan mittaan, että aika ei millään riitä jokaisen nuoren asioiden hoitamiseen.

Sijaishuollon kokonaisvaltaiseen kehittämiseen kuuluu tärkeänä osana sijaishuollon jälkihuollosta huolehtiminen. Jälkihuollolla varmistetaan, että sijaishuollossa saadut muutokset kantavat lapsen ja nuoren tulevaisuuteen. Yksi sijaishuollon tärkeimpiä tehtäviä on tukea lasta tai nuorta hänen kasvussaan ja kehityksessään kohti aikuisuutta. Aikuisuuden kynnyksellä olevien nuorten kohdalla sijaishuollon keskeisenä tehtävänä on valmistaa nuorta itsenäiseen elämään; siihen, että nuori voi ottaa vastuun omasta elämänsästä ja tulee toimeen omillaan. (Lastensuojelun keskusliitto 2021.)

Talojohtajat tekevät tiivistä yhteistyötä nuorten tukiperheiden kanssa, mutta moni tukiperheen aikuinen on päivätyössä eli lähes kaikki tekevät tukiperhetyötä sivutoimiosena. Talojohtajilla ja esimiehellä oli kaikilla yhteinen näkemys siitä, että lisäresurssin eli ohjaajan avulla saadaan toiminnasta vielä laadukkaampaa. Tällöin pystytään tarjoamaan mahdollisimman hyvää palvelua. Tärkeää olisi että, jos nuoren saan motivoitumaan johonkin asiaan, niin asia pitäisi pystyä viemään loppuun asti.

Tarve on siis kehittää ohjaajalle työnkuva ja muodostaa työtehtävistä toimiva kokonaisuus. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda pohja ohjaajan työtehtävälisille. Mallipohja luodaan, koska sellaista ei tällä hetkellä ole.

Ohjaajan työnkuvaa aloitettiin rakentamaan yhdessä talojohtajien ja tukiperheiden kanssa tarpeet huomioiden ja ajan mittaan esille nousseiden asioiden kautta.

Alku oli rauhassa tutustumista organisaation toimintaperiaatteisiin sekä työyhteisöön. Työpäivät sisälsivät paljon keskusteluja ja tutustumista työyhteisön kanssa. Viikkopalavereissa ja talojohtajien kanssa keskustellen aloitettiin täyttämään ohjaajan kalentteria. Ensimmäiset päivät täytyttyivät talojohtajien kanssa tutustumiseen nuoriin. Tapamisista tehtiin rentoja, jotta nuorille tuli mahdollisimman helposti lähestyttävä olo. Lähdimme kartoittamaan keitä nuoria ohjaaja tulee avustamaan ja ohjaamaan arjen tarpeissa.

Ohjaajan työnkuvalle alkoi hiljalleen muodostua jonkunlainen rakenne ja minulla oli mahdollisuus myös itse puuttua havainnoimiini tarpeisiin. Rakenteen muodostuessa syntyi ohjaajan työtehtävälista (Liite 2).

3 TUTKIMUKSEN TIETOPERUSTA

Tässä luvussa avaan keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni. Tietoperustassa käsittelen lastensuojelua, lastensuojelun avo- ja jälkihuoltoa, tukiasumista ja itsenäistyvien nuorten ohjaamista. Seuraavat neljä alalukua selkeyttää ja auttavat hahmottamaan opinnäytetyöni kokonaisuutta.

3.1 Lastensuojelu

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa määritellään lastensuojelu laajasti: lasten ja nuorten hyvinvointiin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021.)

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Lastensuojelulaki 2007/417 §4).

Lastensuojelussa työtä tehdään ihmisten kanssa; työ perustuu inhimillisiin kohtaamiin ja yhteyksien rakentamiseen. Palvelujen vaikuttavuus kiinnittyy henkilöstön ja palvelujen määrällisen riittävyyden ohella vahvasti laadullisiin tekijöihin. Työ on kaikilla tasoilla suhdeperustaista ja paikantuu suhteisiin. Tärkeänä lähtökohtana ovat lapsen suhde vanhempiinsa sekä vanhempien keskinäiset suhteet. Keskinäisillä suhteilla

tarkoitetaan ammattikasvattajien suhde lapseen ja vanhempiin. Tästä päästään vuorostaan ammattikasvattajien keskinäisiin suhteisiin eli palveluja hallinnoivien ja niiden järjestämisestä vastuussa olevien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sisäiset sekä keskinäiset suhteet. (Bardy 2013, 71.)

NMKY-TASKU toimii lastensuojelun avo- ja jälkihuollon sektoreilla muodostaen tuetun asumisen yhteisön. TASKUssa keskitytään nuoren hyvinvointiin ja harjoitellaan itsenäisempää elämää. TASKUn perustehtävänä on: Voimaantumisen tukeminen, arjen hallinnan tukeminen, aikuisen mallin mahdollistaminen, psykososiaalinen tuki ja verkostoyhteistyö. (YMCA Turku 2021.) Ohjaajan työssä on aina huomioitava mitä tehdään ja miksi? Ohjaajan on otettava huomioon lastensuojelulaki ja noudatettava sen asettamia säädöksiä.

3.2 Lastensuojelun avohuolto

Avohuollon tukitoimia täytyy järjestää viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Tarkoituksena on tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Soite 2020.)

Lapsen tarve lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen kertoo siitä, että lapsen terveys ja kehitys on vaarantunut niin paljon, ettei perheitä ja lapsia voida auttaa riittävästi kunnan peruspalvelujen kautta ja että lapsi ja perhe ovat tämän takia lastensuojelun sosiaalityön ja avohuollon tukitoimien tarpeessa. (Bardy 2013, 53.)

Lastensuojelun keskeinen periaate on lapsen vanhempien ja huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa. Avohuollon tukitoimet ovat siten ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimien on kuitenkin oltava lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä: jos avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen kannalta tarkoituksenmukaisia, mahdollisia tai riittäviä, on lapsi otettava huostaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus Soite 2020.)

Lastensuojelutyön ytimessä ovat työntekijöiden kontaktit asiakkaisiin. Työntekijä ja asiakas määrittävät yhdessä perusteet asiakkuudelle, tavoitteet sekä keinot, joilla näihin tavoitteisiin pyritään. Tämän jälkeen alkaa yhteinen taival kohti tavoitteiden saavuttamista ja asiakkuuden päättymistä. Yhteistyöhön vaikuttavat monet asiat, esimerkiksi työyhteisön ja työntekijöiden ihmiskäsitys sekä käsitykset vuorovaikutuksesta lasten ja vanhempien välisistä suhteista. Edellä mainittujen lisäksi ratkaisevia ovat käytössä olevat konkreettiset palvelut sekä menetelmät ammattilaisten työkalupakista. (Bardy 2013, 76.)

3.1. Lastensuojelun jälkihuolto

Jälkihuollolla tarkoitetaan sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen päättymisen jälkeen tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea lapselle tai nuorelle. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea lapsen kotiutumista sijaishuollosta tai auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Nuoren itsenäistyessä sijaishuollosta, tuen tarve on usein edelleen suuri. Tällaisissa muutos- ja siirtymätilanteissa riittävän tuen varmistaminen on erityisen tärkeää. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2020.)

TASKUn tarkoituksena on antaa nuorille riittävät valmiudet itsenäiseen elämään. TASKUssa harjoitellaan itsenäistymistä vahvasti yhdessä talojohtajan, tukiperheen ja ohjaajan kanssa. Jokaisen nuoren yksilölliset tarpeet huomioidaan ja niissä pyritään auttaa mahdollisimman parhaalla tavalla.

Jälkihuolto on nuorten tarpeisiin räätälöityä tukea. Tavoitteena on auttaa siirtymistä itsenäisesti pärjääväksi aikuiseksi tilanteessa, jossa nuorelta saattaa puuttua kokonaan vanhempien ja suvun tukiverkosto. Nuorta autetaan asunnonhakuun, opiskeluihin ja työn saantiin liittyvissä asioissa sekä tuetaan taloudellisesti. (Bardy 2013, 170.)

Enemmistö jälkihuollon asiakkaista on täysi-ikäisiä, minkä vuoksi jälkihuollon mielletään toisinaan kuuluvan ainoastaan itsenäistyville nuorille. Lastensuojelulain mukaan jälkihuoltoa on kuitenkin järjestettävä aina sijaishuollon ja pitkäaikaisen avohuollon sijoituksen päättymisen jälkeen lapsen iästä riippumatta. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 75.)

Jälkihuolto turvaa lapselle tai nuorelle tukea asumisen, koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen. Jälkihuollon tuki perustuu aina lapsen tai nuoren yksilölliseen tarpeeseen. Jälkihuollon toteuttamisen perustana toimii yksilöllinen jälkihuollon asiakassuunnitelma, jota tarkistetaan säännöllisesti. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 30.)

Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy nuoren täyttäessä 25 vuotta tai viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on sijoittamisen päättymisen jälkeen ollut viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuollon päättymisen ikäraja nousi 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen 1.1.2020. Ikärajan korotusta sovelletaan niihin lapsiin ja nuoriin, jotka ovat oikeutettuja jälkihuoltoon 1.1.2020. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

3.3 Tukiasuminen

Arjen hallinta on jotakin toiminnallista, kokemuksellista ja välitöntä palautetta antavaa. Se on lisäksi omaan elämään ja lähiympäristöön vaikuttamista omilla tiedoilla ja taidoilla ja tämän osaamisen kartuttamista. Arjen hallinnan keskiössä on osaamisen lisäksi tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot sekä vuorovaikutustaidot. (Kivelä & Lempinen, 2009.)

Hyvinvoinnin ja terveyden peruspilari on hyvä arki. Siihen kuuluvat riittävä uni ja tasapainoinen ruokavalio. Myös ihmissuhteet ja mielekäs tekeminen ovat tärkeitä

tekijöitä hyvinvoinnin ja terveyden tasapainon ylläpitämisessä. Aina ei tietenkään voi olla hyvä mieli. Kasvuun ja kehitykseen mahdollisesti kuuluvat mielialanvaihtelut. Yksin ei pidä jäädä murehtimaan, jotta asiat eivät pääsisi kasvamaan oman pään sisällä liian suuriksi. (Nuortelämä.fi 2021.)

Arjen hallinnan lähtökohtana on luoda ja tiedostaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta tuova tila eli koti. Koti määriteltynä metaforaksi hyvästä elämästä ja turvallisuudesta. Omaksi ja turvalliseksi koettu tila mahdollistaa yksilön identiteetin ja itsetunnon kehittymisen. Tämä tila voi olla henkilökohtainen ja vastata kodin perinteistä määritelmää, mutta se voi olla suuremman ryhmän yhteinen olemisen ja toiminnan keskus. (Kivelä & Lempinen, 2009.)

Itsenäisen asumisen tukeminen voi tarkoittaa esimerkiksi välivuokra-asuntoa, apua asunnon hakemisessa, tuetun asumisen järjestämistä, vuokravakuuden maksamista, asumisohjaajan palveluja tai tukihenkilöä. Joissakin tilanteissa on tarkoituksenmukaista tukea alle 18 -vuotiaan lapsen itsenäistä asumista. Tukea asumiseen voivat tarvita avohuollon asiakkaiden ja jälkihuolto nuorten lisäksi myös sellaiset täysi-ikäiset nuoret, jotka ovat olleet lastensuojelun asiakkaana tai joiden perheissä on ollut tarvetta avohuollon tukitoimille. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

NMKY-TASKUssa elämänhallinnan ja asumisen harjoittelun tavoitteiden pääsuunnat ja painopisteet ovat: Kasvun tukeminen nuoresta aikuiseksi, arjen perustaitojen harjoittelu, arjen suuntaaminen, tulevaisuus sekä suhteen selkiytyminen itseensä, lähimmäisiin ja yhteiskuntaan. Toiminnan tarkoitus on antaa nuorelle valmiuksia parempaan arjesta selviytymiseen ja oman elämänhallintaan hänen yksilöllisistä lähtökohdistaan käsin. Nuorta tuetaan ja kannustetaan toimimaan lähtemisessä, vastuussa ja yhteistyössä, elämänmyönteisesti, luottamuksellisesti ja tavoitteellisesti. Toiminta perustuu luottamuksellisen tukisuhteen muotoutumiseen nuoren ja tukiperheen välille. (YMCA Turku 2020.)

Tavoitteena on nuoren asumiseen ja elämänhallintaan liittyvien perustaitojen harjoittelu. Tällaisia asioita ovat mm. kodin ylläpito, siisteys, rahankäyttö, terveys ja ruuanlaitto. Tärkeänä tavoitteena on myös arjen suuntaaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa nuoren oman paikan etsiminen koulutuksen, työelämän, vapaa-ajan, tulevaisuuden suhteen. TASKUssa nuori kohdataan yksilönä ja jokaista kunnioitetaan ainutlaatuisena persoona. Ensisijaisen tärkeää on, että nuori oppii itsenäistymään sosiaalisissa suhteissa, verkostoissa ja vuorovaikutuksessa. (YMCA Turku 2020.)

Tukiasuntojen lähtökohtana on nuoren hyvä elämä. Toiminnan arvot ovat: Inhimillisuus, turvallisuus, yksilöllisen kasvun mahdollistamisen, avoimuus, ammatillisuus ja oikeudenmukaisuus. Perustehtävänä on itsenäistymisen tukeminen ja tämän rinnalla kulkee voimaantumisen tukeminen, arjen hallinnan harjoittelu, aikuisen mallin mahdollistaminen, psykososiaalinen tuki ja verkostoyhteistyö. (YMCA Turku 2021.) Talonjohtajan, tukiperheen ja ohjaajan tarkoituksena on ohjata ja avustaa nuorta itsenäisemmästä arjesta selviytymiseen yksilöidysti.

3.4 Itsenäistyvien nuorten ohjaaminen

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas. Tämä on lähtökohtana oman itsensä tunnistamiseen sekä arvostamiseen. Se helpottaa toisen ihmisen rinnalla kulkemista ja auttaa arvotamaan häntä omana itsenään, ainutlaatuisena ja arvokkaana. Ohjaustyön perustalla vaikuttaa humanistinen ihmiskäsitys, joka nimenomaan korostaa ihmisen arvoa yksilönä. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka 2010.)

TASKUssa nuoren kohtaaminen tapahtuu aina yksilön kohtaamisena ja nuori huomioidaan ainutlaatuisena omana itsenään. TASKUn arvoissa korostuvat inhimillisuus ja yksilöllisen kasvun mahdollistaminen.

Elämänhallinta käsitteenä voidaan määritellä ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan. Ulkoinen elämänhallinta on toisten havaittavissa ja sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisen kykyä sopeutua muutoksiin ja tietyn tasoista mielentilaa elämää

kohtaan. Ulkoinen elämänhallinta näyttäytyy toisille esimerkiksi aineellisena hyvinvointina tai siinä, että ihminen kokee olevansa henkisesti turvassa. Sisäisessä elämänhallinnassa tärkeää on tunne siitä, että elämä on hallinnassa ja siihen on riittävästi voimavaroja. (Grön & Kelander 2020.)

Ohjaajan on tarpeellista olla tietoinen omista tavoistaan käyttäytyä eri tilanteissa ja tunnetiloissa. Huomiota tulee kiinnittää tunteiden ilmaisuun ja vastuun ottamiseen omista tunteistaan. Ohjaaja toimii samaistumisenkohteena ja toiminnan esimerkkinä. Ohjaajan on tärkeää välittää tunne siitä, että on kiinnostunut ohjattavistaan. Tukiuorten kanssa työskentelyssä tärkeää on yhteenkuuluvuuden tunne. Ohjaajan tulee tarvittaessa kuitenkin olla tiukka ja vaativa. Riittävän ammatillinen ohjaaja on ystävällinen, mutta ei ystävää. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka 2010.)

Ohjaajan roolina on kuunnella, keskustella ja rohkaista. Keskustelu on tärkeää, jotta ohjattavalla olisi aikaa kertoa itse tilanteesta ja saada sitä kautta tukea asian jäsentämiseen. Hiljaisuudella on tärkeä rooli asioiden jäsentämisessä. Ohjaajan on opeteltava sietämään tällaista rakentavaa hiljaisuutta. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka 2010.) Nuorten kanssa työskennellessä on huomioitava se, että jokainen nuori on erilainen ja tällöin vuorovaikutustilanteisiin on hyvä mennä avoimin, mutta varmojin mielin.

Ohjaajan työssä on tärkeää nuoren kykyjen ja valmiuksien vahvistaminen, nuoren aktivoiminen ja hänen motivaationsa virittäminen. Onnistumisia tarvitaan elämän rakennusaineiksi ja mikäli nuori ei näitä kokemuksia saavuta, heikkenee hänen itsetuntonsa. Tämä puolestaan johtaa helposti kielteiseen itsensä tehostamiseen, joka ilmenee häiriökäyttäytymisenä, jolla nuori pyrkii saamaan osakseen edes jonkinlaista huomiota. Tasapanoisen kasvun peruspilareina ovat onnistumiset, itsensä voittaminen, myönteinen palaute ja huomio. (Järvinen 1993, 13.)

Nuoren yleisen itsevarmuuden vahvistamisen ohella nuoren tukijan tulee kehittää myös nuoren varsinaisia elämänselviytymiskykyjä. Nuorta on valmennettava

itsenäiseen elämään ja hänelle on annettava työvälineitä elämänsä hallintaan. Tällöin on aina muistettava, että vastuun nuoren elämästä voi ottaa vain nuori itse. (Järvinen 1993, 13.) Nuorta ohjattaessa on välillä tilanteita, että jokainen asia ei mene toivotulla tavalla. Nuorille tarjotaan mahdollisimman hyvää tukea ja apua, mutta loppupeleissä nuori tekee itse valintansa. Nuoret tiedostavat, että tapaamiset kuuluvat tukiasunnoilla asumiseen ja, jos ne eivät jostain syystä toteudu on pysähdyttävä miettimään muita ratkaisuja.

Ohjaaminen on monimuotoista ja tavoitteiltaan sekä sisällöiltään vaihtelevaa toimintaa. Sitä määrittävät ympäristö, jossa ohjaus tapahtuu, ja kohderyhmät, joiden parissa toimitaan. Ohjaamista lähestytään kokonaisvaltaisesti. Ohjaaminen on enemmän kuin yksittäiset tuokiot. Se on ihmisten kohtaamista, keskustelua, kuuntelua, vuorovaikutusta, läsnäoloa ja kasvatuksellista tukea. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka 2010, 8.)

Erityisen tuen tarpeessa olevien ohjattavien määrä päiväkodeissa, peruskoulussa, ammatillisessa oppilaitoksissa ja vapaa-ajan toiminnoissakin on lisääntynyt viime vuosien aikana merkittävästi. Erityisen tuen tarve voi johtua monista eri syistä. Erityisen tuen tarpeessa olevalla henkilöllä saattaa olla taustalla huonoja kokemuksia ihmissuhteissa ja niihin liittyvästä vuorovaikutuksesta. Hän on ehkä joutunut useasti turvattomiin tilanteisiin ja kokenut normaalia enemmän pettymyksiä. Erityisen tärkeää on, että hänellä on mahdollisuus ohjaustilanteissa kokea turvallisuuden tunnetta ja luottamusta. Ohjaajan täytyy pitää kiinni lupauksistaan ja kunnioittaa ohjattavaa hänen erityisyydestään huolimatta. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka 2010, 128-129.)

Nuoret ovat tulevaisuutemme ja he rakentavat uutta maailmaa. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten tulee ymmärtää, miten tärkeä heidän roolinsa on nuorten näkökulmasta. He ovat nuorille paitsi malleja, myös heitä tukevia, auttavia, kannustavia

aikuisia. Jokaisen ihmisen elämä on tärkeä. Jokaisen ihmisen tulee saada ihmisarvoinen kohtelu. Jokainen nuori tarvitsee tulevaisuudenkuvia ja aikaperspektiivin, johon voi liittää toiveita, odotuksia ja suunnitelmia. (Kemppinen 1999.)

Ohjaajan työnkuvaa kartoittaessa on otettava monenlaiset asiat huomioon. Työtä tehdessä on pohdittava millainen minä olen? sekä millainen minä olen ohjaajana? Näiden lisäksi on tietysti kohdattava nuoret yksilöinä ja ainutlaatuisina persoonina sekä otettava huomioon verkostot ja niiden vaikutus ohjaajan työhön. Ohjaajan työtä aloittaessa on hyvä käydä läpi TASKUn arvot, kunnioittaa ja sisällyttää ne omaan ohjaajuuteen. TASKUn arvot ovat: inhimillisyys, turvallisuus, yksilöllisen kasvun mahdollistaminen, avoimuus, ammatillisuus ja oikeudenmukaisuus. (YMCA Turku 2021.)

4 LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT

Keräsin aineistoa kehittämistyöhöni havainnoimalla talonjohtajien ja tukiperheiden työskentelyä nuorten kanssa sekä haastattelemalla talonjohtajia. Käytin kehittämistyössäni laadullisia menetelmiä.

4.1 Lähestymistapa

Opinnäytetyössäni on ominaisia piirteitä toimintatutkimuksesta sekä konstruktivisesta tutkimuksesta. Toimintatutkimuksen avulla pyritään löytämään ratkaisuja käytännön ongelmiin (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 58). Opinnäytetyössäni tutkin selkeää käytännön ongelmaa, eli sitä, että mihin ohjaajaa tarvitaan tukiasunto-toiminnassa.

Toimintatutkimus on lähestymistapa, jossa ollaan kiinnostuneita siitä, miten asioiden pitäisi olla, eikä vain siitä, miten ne ovat. Asioita ei vain kuvata, vaan tavoitteena on nykyisen todellisuuden muuttaminen eli opinnäytetyössäni tämä tarkoittaa uutena toimena käyttöön otetun ohjaajan toimea. Tutkimuksen ja kehittämisen kohteina toimintatutkimuksessa ovat muuan muassa yhteisön toimintatavat ja toimintatilanne. Toimintatutkimukseen liittyy voimakkaasti käytännönläheisyyden vaatimus. Ohjaajan työ on hyvin käytännönläheistä ja työtä tehdään aidossa ympäristössä. (Ojasalo ym. 2015, 58.)

Toimintatutkimus soveltuu hyvin sosiaalisten ja työkäytänteiden sekä työmenetelmien kehittämistyöhön, koska sen avulla pyritään uuden tai uudenlaisen toiminnan ja työn ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Toimintatutkimuksen avulla pyritään muuttamaan nykyistä todellisuutta esimerkiksi tutkimalla ja havainnoimalla yhteisön toimintatapoja sekä itse toimintatilannetta (Ojasalo ym. 2015, 58.)

Toimintatutkimuksen lisäksi lähestymistavassani on viitteitä konstruktiviseen tutkimukseen. Konstruktivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena luoda jokin uusi malli tai suunnitelma käytännönläheiseen ongelmanratkaisuun. Siinä myös olemassa

olevalla teoreettisella tiedolla on merkittävä rooli ja uusi malli rakennetaan niiden pohjalta. (Ojasalo ym. 2015, 65.) Keräsin tietoa talonjohtajien, tukiperheiden ja tukinuorten käytännön tilanteista.

4.2 Havainnointi

Havainnointia käytetään joko itsenäisesti tai esimerkiksi haastattelun lisänä ja tukena. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla saadaan välitöntä ja suoraa informaatiota yksilön, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Se mahdollistaa pääsyn tapahtumien luonnollisiin ympäristöihin. Havainnointi sopii menetelmänä hyvin laadullisen tutkimuksen menetelmäksi ja erinomaisesti esimerkiksi vuorovaikutuksen tutkimiseen. Havainnoiden voi myös tutkia tilanteita, jotka muuttuvat nopeasti tai ovat vaikeasti ennakoitavissa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 114.)

Havainnointi sopii menetelmäksi myös silloin, kun tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia (esim. lapset) tai haluttaessa tietoa, josta tutkittavat eivät mielellään kerro haastattelijalle suoraan. Havainnointi sopii mainiosti tutkimusmenetelmäksi haastattelujen tukena (Ojasalo ym. 2015, 114.)

Havainnointia käytin siksi, että sain yleisesti kartoitettua tukiasumisen toimintaa sekä talojohtajien, tukiperheiden ja tukinuorten keskeistä vuorovaikutusta. Pystyin työni ohessa havainnoimaan herkästi esille nousseita haasteita ja tarpeita. Havainnointi oli yksi täydellinen menetelmä opinnäytetyössäni, sillä olin jatkuvasti mukana nuorten, tukiperheiden, talojohtajien ja muiden yhteistyötahojen kanssakäymisissä. Pääsin näkemään hyvin läheltä nuorten arkea. Minun oli helppo työni ohella havainnoida mahdollisia tarpeita tukiperheiden ja talojohtajien työn tueksi. Kirjoitin havaintoja tehdessäni muistiinpanoja työvihkooni.

Halusin selvittää havainnoin avulla mihin lisäresurssia tarvitaan ja mihin arjen hallinnan tarpeisiin nuoret kaipaavat apua. Halusin nähdä mihin talojohtajan ja tukiperheiden aika ei riitä. Työskentelyn ohella havainnointi ohjaajan näkökulmasta onnistui

osallistumalla nuorten palavereihin, juttelemalla nuorten sekä talojohtajien kanssa tapaamisissa tai muissa verkostopalavereissa.

4.3 Haastattelut

Tätä tutkimusta tehdessäni hyödynsin teemahaastattelua. Teemahaastattelun perusta on yksinkertainen, kun tahdotaan tietää mitä kohderyhmä ajattelee tietystä asiasta. Tämän seurauksena onkin tehokkainta kysyä kohderyhmään kuuluvalta henkilöltä itseltään asiasta. (Eskola & Vastamäki 2001, 24-27.)

Hyvä haastattelija tuntee aihepiirin ja tietää haastattelun tarkoituksen. Hän on selkeä ja esittää selviä ja yksinkertaisia kysymyksiä. Lisäksi haastattelija on kiinnostunut ihmisen käyttäytymisestä ja erilaisista ihmisistä. Hänen tulee myös pystyä havainnoimaan kielellisiä ja eikielellisiä viestejä. Haastattelijan tulee tiedostaa oman käyttäytymisensä vaikutus haastateltavaan. Hänen tulee suhtautua tutkimuksen tavoitteisiin vakavasti ja olla luottamusta herättävä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 68–69.)

Teemahaastatteluissa haastattelija on määrännyt aihepiirit ja tema-alueet etukäteen. Menetelmästä kuitenkin puuttuu strukturoidun haastattelun ominaiset piirteet, kuten kysymysten järjestys ja tarkka muoto. Haastattelijan tulee seurata, että kaikki määritellyt teemat käydään kokonaisvaltaisesti läpi haastattelun aikana. (Eskola & Vastamäki 2001, 24-27.)

Teemahaastatteluissa haastattelin Turun molempien talojen sekä Raision talon talojohtajia. Olimme varanneet jokaisen talojohtajan kanssa yksilöllisen haastatteluajan. Kävimme läpi minun ennalta laadittuja kysymyksiä (Liite 1). Haastateltavat tiesivät, että kyseessä on haastattelutilanne.

Pohdimme tilaajani kanssa aluksi, että ketä tulen haastattelemaan ja miksi. Keskustelimme siitä, haastattelenko nuoria? Lopulta päädyttiin siihen, että yksityisyydensuojan turvaamiseksi en haastattele nuoria. Talajohtajien haastatteluihin päädyttiin, koska heiltä lisäresurssin tarve on tullut esille ja heidän kanssaan ohjaaja tulee tekemään tiivistä yhteistyötä.

Haastatteluni olivat kestoltaan noin tunnista puoleentoista tuntiin. Haastattelu voi kestää kymmenistä minuuteista useisiin tunteihin, jolloin myös haastattelijan rooli muuttuu tarpeen mukaan passiivisesta kysymysten esittäjästä aktiiviseen ja ajattelemaan osallistujaan. Haastattelutilanne on vuorovaikutteinen, mutta tilannetta ohjaa etukäteen suunniteltu haastattelurunko sekä haastattelija itse. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 107.)

4.4 Analyysimenetelmät

Sisällönanalyysiä voi pitää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Useat eri nimillä kulkevat laadulliset tutkimukset perustuvat sisällönanalyysiin, jos sillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 236.)

Haastattelin kolmea ihmistä. Haastateltavien nimiä en tässä opinnäytetyössä tuo esille, joten nimesin haastateltavat H1, H2 ja H3. Kirjoitin jokaisen haastattelun ylös, omille muistiinpanosivuilleen. Olin laatinut ennalta muistiinpanovihkoon haastattelurungon, jokaista haastateltavaa kohden.

Pyrin hahmottamaan keräämääni aineistoa teorian avulla ja peilaamaan tulkintojani siihen. Havaintoja analysoitaessa on tärkeää löytää kerätystä aineistosta punainen lanka. Kehittäjän on pyrittävä löytämään kerätystä aineistosta looginen kokonaisuus, ja perustelemaan se. Loogisen kokonaisuuden löytäminen on tärkeää, sillä toisistaan irrallisia asioista ei sellaisinaan pysty hyödyntämään tutkimustyössä. Aloittaessani

analysoimaan havainnoimalla keräämiäni aineistoja, ensimmäisenä yhdistin havaintoni. Tätä kutsutaan pelkistämiseksi, jonka jälkeen tuleva vaihe on nimeltään tulkinta (Ojasalo ym. 2015, 119).

Havainnointia hyödynsin erityisesti tilanteissa, joissa oli helpompi olla etäällä eli nuorten ja talojohtajien tapaamisissa sekä muissa verkostotapaamisissa. Kiinnitin erityistä huomiota aineistoa analysoidessani siihen, että millaisiin asioihin talojohtajien ja tukiperheiden aika ei riitä. Analysoidessa materiaaleja kirjoitin nämä kaikki asiat muistiin.

5 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa käyn läpi keräämäni aineistoa havainnoinin ja teemahaastatteluiden osalta. Kehittämistyön menetelmien ollessa laadullisia menetelmiä, ovat tulokset omia tulkintojani kerätyn aineiston kautta.

5.1 Havaitut ilmiöt tukiasumisessa

Havainnoidessa esille nousi vahvasti se, että tarvitsevia nuoria on paljon. Talajohtajien ja tukiperheiden aika on rajallista, joten on täysi mahdottomuus pystyä vastaamaan jokaisen nuoren jokaiseen tarpeeseen. Talajohtajat sekä tukiperheet tekevät arvokasta työtä ja koittavat kaikin keinoin vastata jokaiseen tarpeeseen, mutta aina se ei vain ole mahdollista. Usein talajohtajan ja nuoren tapaamisessa nousi esille nuoren tarve saada apua itsenäisen arjen selviytymisen harjoitteluun eli käytännönläheisiin asioihin. Useimmiten käytännönläheiset asiat, jotka nousivat esille oli: kodin siisteyden ylläpito, ruuan valmistamisen harjoittelu tai juoksevien asioiden hoitaminen (lääkärikäynti, ruokakaupassa käynti ym).

5.2 Talajohtajien haastattelu tulokset

Haastatteluissa nousi esille moninaisia tarpeita, joihin ohjaajaa tarvitaan. Kaikilla haastateltavilla H1, H2 ja H3 oli hyvinkin samanlaiset ajatukset siitä, että mihin ohjaajaa tarvitaan. Kaikki haastateltavat toivat esille heti haastatteluidensa alussa, että lisäresurssia tarvitaan. Haastatteluissa ilmeni, että tukiasunnoilla asuu paljon tarvitsevia nuoria ja olisi ehdottoman tärkeää tarjota mahdollisimman hyvää palvelua.

H1 tuo esille, että omalta kannaltaan tukiperheet ovat niin lähellä nuoria ja muut talajohtajat eivät tunne niin hyvin oman talon nuoria eli tällöin talajohtajakin saisi itselleen samalla viivalla olevan kollegan. Talajohtajan ja ohjaajan olisi helppo yhdessä pohtia nuorten tilanteita eteenpäin. Haastateltava tuo esille, että ohjaajaa tarvitaan käytännön asioiden hoitamiseen. Tällöin talajohtalle vapautuisi aikaa ja hän pystyisi keskittymään kunnolla kokonaiskuvaan.

Talojohtajan työnkuvaan kuuluu kirjalliset työt, yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa, verkostot ja tietysti nuorten asiat. H1 kokee, että ohjaaja tuo lisä-arvoa työyhteisöön, etenkin sillä että ohjaajalla on eri koulutus kuin muilla ja ohjaajaa toimii kolmessa eri talossa. H1 kertoo, että hänen mielestään yksi tärkeimpiä asioita työssään on asiakkaan arvokkuuden tunteminen.

Haastateltava H2 toi esille, että ohjaajan tarve on lähtenyt hänen ajatuksestaan. Toiminnalle on saatu muodustumaan selkeä rakenne ja tavoitteena on saada toiminnasta laadukkaampaa. H2 kertoo, että palvelun kysyntä on selkeästi kasvanut ja talojohtajan kalenteri on niin täynnä ettei yksinkertaisesti kerkeä kaikkeen. Haastateltavan mielestä tärkeintä on kokonaisuus ja pitää toiminta niin laadukkaana kuin mahdollista. H2 tuo esille, että ohjaajan myötä saataisiin yhteistyöllä kaikki oleelliset asiat hoidettua. Tavoitteena on, että nuori saa kaiken tarvittavan tuen. H2 kertoo talojohtajan vastuulla olevan yksikön kokonaisuus ja ylläpitää sekä edistää toimintaa.

Haastateltava H3 kertoi, että ohjaajan tarve on lähtenyt nuorten tarpeista. Nuoret tarvitsevat enemmän tukea. H3 mielestä ohjaajan tuomalla lisäresurssilla kyettäisiin palveluna tarjoamaan enemmän ja, että palvelu kohenisi tällöin. Lisäksi H3 kokee, että on arvokasta kun on mahdollista tarjota tueksi ohjaajaa ja ohjaaja mahdollistaa tehtävien jakamisen. H3 kokee, että tärkeintä on nuoren hyvä elämä.

H3 kuvailee talojohtajan työnkuvaa: lähiesimiehisuus tukiperheisiin, työnohjaus, talon ylläpito (kiinteistö, remontit, yhteys talonmieheen yms.), "ihmiskilpenä toimiminen, rajaaminen, puuttuminen, ylläpitää hyviä verkostosuhteita sekä palvelun laadukkuutta.

Tuloksista nousivat selkeimmin esille muutamat tärkeät asiat, joihin ohjaajaa tarvitaan. Tuloksien selkeyttämiseksi muodostin kaavion (kuvio1.), josta on helpompi hahmottaa ohjaajan tarvetta organisaatiossa.

Kuvio 1. Ohjaajan tarve

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kehittämistyötä tehdessä on huomioitava tieteen tekemisen ja yritysmaailman eettiset säännöt. Kehittämistyön tavoitteiden tulee olla korkean moraalin mukaisia, työ tulee tehdä rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti, ja seurausten on oltava käytäntöä hyödyttäviä. Kehittämistyössä on oltava rehellinen ja tutkimukseen osallistuvien henkilöiden täytyy tiedostaa mihin heidän lausuntojaan käytetään. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 49.)

Kehittämistyön menetelmiä käyttäessäni otin aina eettisyyden huomioon. Koen, että saamani tutkimustulokset ovat luotettavia, sillä ne on kerätty ja analysoitu aidossa ympäristössä luonnollisissa tilanteissa. Suurena positiivisena hyötynä on ollut työskennellä itse työntekijänä tutkimustyötä tehdessä. Uskon, että sain kerättyä laajemmin tietoa ja sain kysyttyä juuri oikeilta henkilöiltä oikeat kysymykset.

Tutkimuksen eettisyydellä, tarkoitetaan eettisesti kestäviä tiedonhankinta sekä tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä avoimuutta ja vastuullisuutta tulosten julkaisemisessa. Toisin sanoen tutkimuksessa on noudatettava tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja ja periaatteita. (Alasuutari 2011.) Lastensuojelussa työskenneltäessä yksi tärkeimmistä arvoista on ihmisarvon kunnioittaminen. Se on ollut nähtävissä koko opinnäytetyöprosessin kaikissa vaiheissa.

6 OHJAAJAN TYÖTEHTÄVÄLISTA

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöni tuotoksen eli ohjaajan työtehtävälisan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa työskentelevän ohjaajan työnkuvaa. Tavoitteena oli saada selkeä käsitys ohjaajan työnkuvasta ja vastuusta.

Ohjaajan työtehtävälista (ks. Liite2) ja (Kuvio2) on laadittu havainnoinnin ja teemahaastatteluiden pohjalta kerätyn aineiston avulla. Ohjaajan työtehtävälisassa on tuotu esille talojohtajien haastatteluissa nousseet tarpeet. Työtehtävälista ovat alkaneet selkeytyä käytännön työtä tehdessä sekä havainnoidessa.

Tarkoituksena olisi, että kyseistä listaa voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa ohjaajan työnkuvan selkeyttämisessä. Työtehtävälista on laadittu lyhyeksi ja ytimekkääksi, jotta sitä olisi helppo hyödyntää tulevaisuutta ajatellen.

Kuvio 2. Ohjaajan työtehtävälista

Tiivis yhteistyö talojohtajien ja tukiperheiden kanssa eli apukätenä toimiminen. Ohjaaja auttaa juoksevilla menoissa sekä rakentaa joidenkin nuorien kanssa säännöllisiä viikkotapaamisia avustaen esimerkiksi arjen askareissa (kodin siivoaminen ym).

Nuorten yksilötapaamiset voivat olla hyvin erilaisia. Yksilötapaaminen voi pitää sisällään esimerkiksi asiointikäynneissä avustamista, kodin ylläpidossa avustamista tai kuulumisten vaihtoa kahvittelun merkeissä. Ryhmätoimintana tällä hetkellä toimii iltapalailat kerran viikossa jokaisessa talossa. Ryhmätoiminnan tarkoituksen on tarjota nuorille mahdollisuutta päästä tutustumaan toisiin nuoriin, viettämään yhteistä rentoa aikaa sekä opetella helppoja ja nopeita vaihtoehtoja syömiseen.

Yksi tärkeä tehtävä ohjaajan työssä on pitää yhteyttä nuoriin puhelimitse. Tapaamiset eivät aina onnistu syystä tai toisesta, mutta puhelimitse on usein mahdollista pitää yhteyttä. Pienikin teko riittää eli esimerkiksi nuorilta kuulumisten kysely viestillä on hyvä tapa pysyä kartalla missä mennään ja miten nuori voi.

Viikkopalaverilla tarkoitetaan ohjaajan, talojohtajien ja esimiehen viikottaista palaveria, jossa käydään jokaisen talon sen hetkistä tilannetta läpi ja keskustellaan mahdollisista tulevista tai jo esiin tulleista tarpeista.

Ohjaajan työssä on erilaisia verkostoja. Verkostot koostuvat pääsääntöisesti nuorta ympäröivistä verkoistoista, joiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Tällaisia ovat mm. sosiaalitoimi, koulut, terveydenhuolto ym. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on tällöin tärkeässä roolissa.

Työtehtäväälistaa tarkastellessa on huomioitava se, että ohjaajan työssä jokainen päivä on erilainen ja tilanteet saattavat muuttua hyvin nopeasti. Työtehtäväälistaa mahdollistaa pohjan ohjaajan työnkuvalle NMKY-TASKUssa.

7 YHTEENVETO

Tässä luvussa esittelen kehittämistyön tuloksista tekemiäni johtopäätöksiä. Pohdin kehittämistyöni onnistumista ja jatkoa. Lopuksi käyn läpi opinnäytetyön tilaajan palautetta.

Olin miettinyt ennalta mahdollisia tutkimuskysymyksiä aiheeseen liittyen, jotka esitin opinnäytetyösopimusten teon yhteydessä. Tutkimuskysymykseni olivat: miksi ohjaajaa tarvitaan? Mihin ohjaajaa tarvitaan? Näihin kysymyksiin lähdin etsimään vastauksia valitsemillani menetelmillä, jotka olivat havainnointi ja teemahaastattelut.

Teemahaastatteluaineistosta tuli esille, että resurssit eivät riitä kaikkien asioiden hoitamiseen eli ohjaajalle on selkeä tarve. Esille nousi vahvasti se, että on paljon tarvitsevia nuoria ja, mitä enemmän pystytään tarjoamaan tukea nuorille sitä laadukkaampaa toiminnasta tulee.

Tuotoksena syntyi työtehtävälista ohjaajan työnkuvasta. Työtehtävälistan avulla saa nopeasti hahmotettua ohjaajan työnkuvaa ja vastuuta.

Seuraavaksi pitää lähteä hahmottamaan onko ohjaajan työnkuvassa liikaa tai liian vähän työtehtäviä. Käytännön työskentelyssä pääsee koko ajan kehittämään työnkuvaa. Ohjaajan työssä toki täytyy myös osata sopeutua, sillä mikään päivä ei ole samanlainen. Työtehtävälistaa voidaan kehittää ajan kuluessa nousseiden tarpeiden mukaan.

Kehittämistyö oli mielenkiintoinen toteuttaa ja selvästi tarpeellinen, sillä selkeää runkoa ohjaajan työnkuvasta ei ollut. Kehittämistyön myötä ohjaajan ja työyhteisön on helpompaa olla perillä ohjaajalle kuuluvista työtehtävistä. Lisäksi kehittämistyö helpottaa tulevaisuutta ajatellen hahmottamaan ohjaajan työnkuvaa.

Mielestäni valitsemani menetelmät tukivat toinen toisiaan aineiston keruun kannalta, mutta olisin kaivannut lisäksi tukiperheiden näkökulmaa vielä vahvemmin ja yksilöidysti.

Olen saanut paljon suunnitella ja toteuttaa omia ideoitani ohjaajan työnkuvaa rakentaessa. Ajan kuluessa nousseiden tarpeiden mukaan on alettu suunnitella mitä mahdollisia yksilö- ja ryhmätoimintaa nuorille voisi järjestää. Ajatusten selkeyttämiseksi keräsin ylös esille nousseita ideoita ja muodostin ideakartan (Kuvio 3).

Kuvio 3. Ideoita tulevaisuuteen

Sain tilaajalta hyvää palautetta. Tilaajan mielestä tuotoksessa ohjaajan tehtävä konkretisoituu ja selkiytyy hyvin. Tilaajan mielestä opinnäytetyö on näin ollen onnistunut ja käytännön tavoite tältä osin täyttynyt. Palautekeskustelussa tilaaja mainitsi, että opinnäytetyöni ja sen tulos toimivat hyvin myös työn ja tehtävän kehittämisen ja suuntaamisen pohjana tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Bardy, Marjatta (Toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. Juvenes – Suomen yliopistopaino, Tampere.

Grön, Jonna & Kelder Roosa-Maria 2020. Tukea itsenäistymiseen. Itsenäistyvän nuoren käsikirja. LAB-ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.2.2021. https://www.the-seus.fi/bitstream/handle/10024/333944/Gron_Jonna_Kelder_Roosa_LAB.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Eskola, Jari; Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Järvinen, Kimmo 1993. Elämä hallintaan. Erityisnuorisotyön opasv tekijöille. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kemppinen, Pertti 1999. Nuoriso 2020. Nuorisotyön käsikirja. Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvvelukuntayhtymä Soite. Viitattu 15.6.2019. https://www.soite.fi/lastensuojelun_avohuollon_tukitoimet

Kalliola, Tiina; Kurki, Arja; Salmi Marjaana; Tamminen-Vesterbacka, Tutta 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Kirjapaja, Helsinki.

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2009. Arki Hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. KOTA – Lasten ja norten hyvinvointi ry.

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 14.12.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Nuortenelämä.fi 2021. Hyvinvointi ja terveys. Viitattu 14.3.2021. <https://www.nuortenelama.fi/elavaa-elamaa/hyvinvointi-ja-terveys>

Ojasalo, Katri; Moilanen, Teemu; Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pelastakaa Lapset ry 2021. Lastensuojelusta ei saa säästää. Viitattu 16.4.2021.

<https://www.pelastakaalapset.fi/>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020. Lastensuojelun käsikirja: Mitä on jälkihuolto? Viitattu 27.1.2021.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto#tavoitetila>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

YMCA Turku 2021. Tukea elämään. NMKY-TASKU, Tukiasunnot. Viitattu 26.1.2021.

<https://www.ymcaturku.fi/tukea-elamaan/tukiasunnot/>

LIITEET

Liite 1: Talajohtajien haastattelurunko

Ohjaajan työnkuva lastensuojelun avo- ja jälkihuollon tukiasunnoissa

Kysymykset:

- 1. Mihin sinun mielestäsi ohjaajaa tarvitaan?**
- 2. Mistä ohjaajan tarve lähti?**
- 3. Miksi ohjaajaa tarvitaan?**
- 4. Mitä talojohtaja tekee?**
- 5. Mikä on sinun mielestäsi tärkeintä työssäsi?**

Liite 2: Ohjaajan työtehtävälista

TO DO**TYÖTEHTÄVÄLISTA**

Tiivis yhteistyö talojohtajien ja tukiperheiden kanssa

Nuorten yksilötapaamiset

Ryhmätoiminta (mm.iltapalaillat)

Yhteydenpito nuoriin puhelimitse

Viikkopalaverit

Verkostot